

IN MEMORIAM

Sub cortel, în ploaie de artificii: Emanuel Elenescu



La telefon, mai întâi oarecum surprins („Ce-aveți cu mine, fraților?”); apoi amabil, pe urmă jovial; dar... Nu, la el e dezordine cam boemă și... Atunci la birou! Imposibil: nu are așa ceva. Poate pe o bancă la soare în Cișmigiu! Iarăși nu: nu se simte prea adolescent, dar nici tocmai pensionar. Până la urmă am convenit să ne întâlnim în holul

Radioteleviziunii („Acolo sunt ca acasă”). Ce să spun, grozav loc pentru conferințe! Un du-te-vino neconținut. Oamenii ies și intră încrucișându-se în drum, oprindu-se pentru o strângere de mână ori un schimb de cuvinte, însăilând o șuetă cu ochii la ceas sau comunicând telegrafic ultimele noutăți la ordinea zilei. Și aproape nu e unul care să ne ocolească. „Tot respectul, maestre”... „Veniți la înregistrare, nu?!... „ați fost formidabil aseară!”... „Când aveți timp, aș vrea să vă cer un sfat”... „Ați citit piesa mea?”...

- **Sunteți un personaj teribil de cunoscut...**
- Eh, de peste patruzeci de ani în casa asta...
- **Nu e cam prea multă agitație?**
- Dacă e și multă viață!... Important e să observi și să te amesteci.
- **Așa ați făcut și cu muzica?**

* Tribulațiile unui băiat cuminte

- Oarecum... Eram copil și pe vremea aceea mama cânta arii din opere (avea o foarte bună voce de soprană), iar tata și cu mine o ascultam vrăjiți. O plăcere care înviora viața de familie... îi dădea un farmec aparte. Într-o bună zi – aveam șapte ani – am trecut s-o acompaniez pe mama la pian. Mai întâi după ureche, pe urmă după note...

- **Vă șoptea... cumva... vreo voce lăuntrică... despre dăruirea pentru totdeauna muzicii?**

- Nici pomeneală! Muzica era un fel de joc amuzant, agreabil, care îmi umplea timpul liber.

- **Înțeleg... și mi se pare că nu era rău. Ce credeți: astăzi familia mai are un cuvânt de spus în privința aceasta?**

- Dar de ce ar trebui să tacă?! Adevărat că foarte puțini părinți își mai petrec timpul liber făcând muzică. Vezi dumneata (nu cred că-ți spun o noutate), profesiunea fiecăruia – din ce în ce mai complexă – obligă la adâncirea unei specialități. Un medic – să zicem – sau o economistă, citească și acasă reviste ori cărți din domeniile lor de activitate. Producători de muzică, va să zică, nu prea mai pot să fie...

- **Tocmai. Și parcă de aici începe încurcătura...**

- Să vedem, să vedem. Uite, în case au apărut aparatul de radio, televizorul, pick-up-ul; pe ici pe colo și magnetofonul, casetofonul... Muzica, așadar, nu lipsește. (unde mai pui că se transmit și concerte de inițiere, educative...) Depinde, însă, de cine răsuțește butonul! Mozart nu se ascunde, așa, în orice copil; dar destui copii pot învăța să iubească muzica. Este?

- **Rezon, maestre. Iar dumneavoastră – observ – ați fi putut rămâne model de amator de muzică, nu? Totuși, v-ați înscris la Conservator!**

- Pesemne că joaca mă prinsese tare de tot; dar se arăta mai serioasă decât mi-aș fi putut închipui! Matematică-chimie-botanică la Liceul Național, pian la Conservator... Greu, foarte greu. Când să exersezi cum trebuie la pian? „Meșterul”, văzând că n-o scoate la capăt cu mine, mă „pasează” la clasa de fagot (pe acolo nu prea se înghesuiau ciracii). Termin eu anul întâi și în toamna următoare, ce crezi? „Ia-ți locul în orchestră – îmi poruncește Ciolan. Cu fagot cu tot.” Ei, cum să te pui cu dânsul?!

* Mică romanță pentru „dulce târg”

- **Din câte am auzit, era oarecum bizar: temperamental până la izbucniri de ciclon – reflexiv până la o gândire de extrem rigorism; respectat până aproape de teamă și admirat până la venerație...**

- Mare artist, ce să-l mai măsurăm cu vorbele. Și un animator de viață muzicală, dăruindu-se cu o înflăcărare și o îndărătnicie cum rar se întâlnesc. Țin minte că din inițiativa lui se formase Orchestra Conservatorului. Cot la cot, profesorii și cei mai buni studenți. Făceam repetiții pe unde apucam: în sala uzinei Teatrului Național... într-o sală mică din curtea bisericii armenesti... Condiții precare, ce să mai vorbim. Dar făceam muzică cu pasiune și chiar cu un fel de abnegație. Iar concertele – dirijate de Antonin Ciolan de cele mai multe ori, dar și

E. Elenescu și H. Szeryng



de George Enescu în câteva rânduri – erau adevărate sărbători; mai ales pentru noi, cei din orchestră.

- Mă întreb, însă, cum de v-ați încumetat să-l înfrunțați pe Ciolan... apucând bagheta...

- D-apoi tocmai maestrul Ciolan m-a pus să dirijez! Închipuiște-ți: la nouăsprezece ani, *Missa Solemnis* de Beethoven! Cea a fost pe capul meu, nici nu-ți mai povestesc. Dar el, Ciolan, mi-a dat imbold.

- Bun, pentru momentul psihologic. Dar destul, pentru o carieră?

- M-a îndatorat pentru totdeauna. Adevărat că nu era un teoretician cu perorații savante; nu avea nici morgă academică, nici pedanterie de dascăl omniscient. Avea dânsul un fel de aforism: „Omul – zicea – se formează în procesul practic al acțiunii nemijlocite. Artistul, și mai și!” Îl respecta cu sfințenie și nu ostenea să-i pună pe studenți la lucru practic. Adică să execute o lucrare, nu să facă exegeze verbale despre cum ar putea fi ea interpretată pentru „proiectarea ideicii care... structurată în... transgresând elevația prin...” etc. etc.

- Nostimă, ironia, și parcă nu chiar anacronică. Dar... Mă tem de porțița deschisă practicismului. Dacă se vrea pânăș?

- Nu era Ciolan omul care să se gândească la asta. De la el am învățat cum să auzi orchestra; ceea ce e extrem de important ca s-o poți controla și ghida efectiv de la pupitru. Tot el m-a învățat ce înseamnă lectura la prima vedere a unei partituri. E decisivă pentru dirijor; dar să nu-i robească talentul.

- Venind, însă, în București, v-a robit... fagotul!

* Rigla și meandrele

- Da... în Orchestra Radio. Cel puțin șase sute de concerte; acolo, pe scaunul meu. Ideal loc să observi și să studiezi atâția dirijori! Am avut, e drept, și norocul să atrag atenția lui Perlea și Rogalski, care m-au încurajat mult să evoluez spre dirijat.

- Nu aveți remușcări pentru excesul de fidelitate față de scaunul de instrumentist?

- Exces? Nu găsesc cuvinte să spun de cât folos mi-a fost experiența de instrumentist. Să trăiești ani în șir în intimitatea orchestrei, să-i auzi foarte de aproape pe oboist sau pe cornist (timpanistul, de...)... asta nu se uită când urci pe podiumul dirijoral. Simțindu-l pe instrumentist, știi și mai bine ce să-i ceri, sugerându-i până și nuanțe de intonație.

- Credeți că orice dirijor ar trebui să treacă prin școala aceasta?

- Nu mă pronunț categoric. Istoria baghetei e ilustrată de mari personalități care au țâșnit din orchestră; dar și de nume sonore, afirmate după studii exclusiv în modernele clase de dirijat ale conservatoarelor. Un lucru, însă, nu trebuie uitat: ca artist, **dirijorul se formează toată viața**. Altfel, îl paște plafonarea. Eu sunt pentru aventura explorării continue. Cred că trebuie să fii sincron cu creația viabilă a timpului tău. Evident că pentru asta trebuie să cunoști bine și compoziția: ca să nu te înșeli asupra valorii reale a unei lucrări. În special când ai de-a face cu contemporanii.

- Sunteți reputat ca sprijinitor al noutății; chiar și când succesul e ipotetic. Ați dirijat și în concerte publice și ați și imprimat multe creații în primă audiție. Ce probleme aveți cu ele?

*** Câteva repere în „terra incognita”**

- Cea dintâi e corectura din știmizele instrumentiștilor. Aparent, simplă treabă de meseriaș. Dar dacă nu ești atent la „mărunțișurile” acestea, poți ucide cu sânge rece o piesă bună. Apoi, trebuie să te identifiți cu creatorul; cam greu, dacă nu ești măcar un picuț de compozitor și orchestrator.

- Vă consultați, însă, foarte mult, cu compozitorul...

- E adevărat, și de cele mai multe ori n-a trebuit mult ca să ajungem la consens. M-am înțeles de minune cu Mihail Andricu, cu Zeno Vancea, cu Cuclin... Se mai întâmplă, însă, să întâlnești creatori cu idei uneori ciudate – ca să folosesc un eufemism – despre cum s-ar cuveni să sune muzica lor. Nu au simțul dinamic al desfășurării piesei; trec cu ușurință peste importanța ritmului, nuanțelor, acurateței... Atunci, fac și diplomație pentru găsirea unui „modus vivendi”. În serviciul creației, se-nțelege, căreia trebuie să-i dai maximum de șanse spre a trece rampa.

- Dar când aveți de-a face cu creații contemporane „de ultimă oră”?

Descifrarea limbajului oarecum specios și a semnificațiilor lui...

- Drept e că mai întâi ai de dezlegat legendele din capul partiturii. Dar puțin rebusism nu strică. Cât privește nuanțele, culoarea interpretării – fără enigme. Mai dificil e să explici orchestrei cum să execute notațiile din partitură. Ai nevoie de mult calm și tot atâta tact ca să-i faci pe instrumentiști să accepte întrebunțări adesea curioase ale instrumentelor lor.

- Reticențe îndreptățite? Sau inaderențe la noutate?

- Eu cred că instrumentele trebuie să-și păstreze rolul și funcționalitatea lor, așa cum le știm demult. Respectând logica însăși a construcției lor. Sunt convins că încă se poate face cu ele muzică modernă bună. Stăruind, desigur, să scoatem din ele absolut tot ce pot da ca efect logic. Dar nu să facem din vioară... instrument de percuție; nici să sofisticăm timpanele într-un sextet. (Nu sunt perceptibile diferențele dintre ele.). De altfel, pare-mi-se că tendința aceasta de a „demitiza” – chipurile – instrumentele clasice e pe cale de dispariție.

- **Cum vă explicați, totuși, caracterul foarte adesea șocant al creației de azi? Oricum, în contextul transformărilor vertiginose din lume, era de așteptat ca nici muzica să nu rămână pe loc...**

- Așa este, de bună seamă. În toată istoria muzicii universale găsești destule momente când a existat o irezistibilă nevoie de primenire. Și asta a împins muzica înainte. Dar după cel de-al doilea război mondial am impresia că s-a manifestat – într-o febră aproape delirantă – fenomenul căutării noutății cu orice preț. Nu numai în muzică; și în pictură, și în literatură... Or, în cursa aceasta s-au strecurat și mulți netaleantați, alergând – în „extazul” snobilor – după „găselnițe” care de care mai epatante. O explozie de originalitate, adevărat; dar cu multe, multe erori. Timpul o să cearnă, și dacă din tot ce s-a scris vor rămâne în patrimoniul durabil al muzicii două procente – e bine. Publicul chiar devansează (poate prea categoric); în Anglia, de pildă, îl caută cu fervoare pe Ceaikovski...

- **Poate doar o modă a redescoperirilor, ca atâtea altele...**

- N-aș crede. Oare așa, din simplă întâmplare, Karajan, Böhm sau Maazel – care știu **ce** și **de ce** fac ceva – au revenit la clasici, mergând încoace numai până la Schönberg? Bănuiesc că publicul s-a săturat de noutățile stridente, cu ostentație agresivă. Nu atât pentru că i s-au servit prea multe, ci mai ales fiindcă – ascultându-le – nu a simțit nici plăcere, nici deliciu cerebral.

- **Dacă situația se prezintă într-adevăr așa, publicul cam dă de gândit. Cum să-l păstrezi? Și cum să-l lărgești continuu? E o chestiune, cred, vitală pentru destinul însuși al muzicii. Or, aici l-aș vedea foarte implicat și pe dirijor. Dumneavoastră ce părere aveți?**

- Ai atins un punct foarte delicat. Sigur că în virtuozitatea baghetei, hotărâtoare sunt talentul, competența, cultura dirijorului. Așa a fost și o să fie. Dar dacă suntem de acord – și **suntem** – că el are misiunea și de a insufla cât mai multor oameni dragostea pentru muzică, atunci îi mai trebuie ceva: un înalt grad de responsabilitate.

- **Suspectați că ar fi posibil să lipsească în vreun concert?**

- Ar fi exagerat. Responsabilitatea aceea la care mă gândesc eu, însă, trebuie să se declanșeze mult mai devreme decât la începutul concertului. Chiar și înaintea primei repetiții: când dirijorul își stabilește programul. (Firește, operația aceasta n-o face singur, dar cuvântul lui cântărește greu în balanța deciziei.) Să fie piese atractive? Da; dar riști să frizezi facilitatea. Lucrări profunde, demult consacrate? Mă rog; dar te pândește repetarea. O primă audiție, poate, cu un limbaj mai aparte? Ar fi ceva; dar dacă inaccesibilitatea...

- **Cam multe dileme...**

- Nu fără ieșire, fii pe pace. E o chestiune de finețe și justete a dozajului. Ca să mergi în întâmpinarea publicului, dar și la braț cu noutatea realmente valoroasă. Căci... Să adâncim puțin. Publicul cuprinde și neofiți (pe care trebuie să-i câștigi), și începători (pe care să-i crești cu grijă), și avansați (pe care să-i cultivi cu subtilitate). Nu e simplă, dozarea aceasta; dar merită efortul.

- **Sunteți optimist în ceea ce privește aplicarea ei practică?**

- La întrebare, tot o întrebare: ai remarcat – de la o vreme încoace – un aflax al tinerilor în sălile de concert? Bun, s-a remarcat. Ei bine, de unde? Asta se

trage și din emisiunile educative ale Radioteleviziunii, și din concertele educative ale Filarmonicii „George Enescu”; și din înmulțirea Liceelor de Muzică. Deci: responsabilitatea dirijorului trebuie să fie permanentă, în exercițiu practic sistematic. Nu dirizezi o noutate muzicală viabilă doar ca să promovezi un creator dotat... sau ca să mai înscrii în palmares o primă audiție; ci și conștient că formezi spiritualitatea publicului. Atenție, prin urmare, la alcătuirea programelor...

- Și în atenția tuturor factorilor implicați, nu? La urma urmelor, dirijorul – totuși – nu e decât o voce. De rezonanță, de acord cu dumneavoastră. Dar... Apropo de vocea asta. De ce credeți că – în secolul nostru – a devenit atât de puternică?

*** Cifruri dintr-un cod**

- Greu de dat un răspuns exhaustiv. (Chiar dacă sunt dispus la „deconspirarea” unor secrete!) Să-l lăsăm istoricilor. Cert e că astăzi e de neconceput ca o operă muzicală să fie cu adevărat pusă în valoare fără un dirijor. Aș zice – fără să mă tem de exagerare – că el trebuie s-o cunoască chiar mai bine decât compozitorul însuși.

- Dar numai cu cunoașterea... Poate fi un magnific muzicolog!

- Știu. Mă gândeam, însă, la cunoașterea aprofundată a fiecărui detaliu, pe care o dovedea Perlea. De aceea își îngăduia să dirijeze fără partitură. Într-atât îi pătrunsese esența încât în concert nu mai gândea pur și simplu măsurile, ci interpretarea.

- Dumneavoastră nu renunțați la partitură...

- Ca să fiu mai sigur că nu fac vreo greșală. Cred că cea mai eficientă execuție se realizează atunci când – cunoscând partitura pe dinafară – o ții deschisă și pe pupitru. Așa cum făcea Enescu, cum face și astăzi Böhm...

- Totuși, asta nu stânjenește gestica?

- Depinde. Gesturile dirijorului se adresează orchestrei, nu publicului.

- Ar fi interesant de știut ce face un dirijor și în studioul de înregistrări. Când se cântă fără public. Sunteți un as în materie; așa că...

*** Decibelii lui Damocles**

- Ei, da; dar asta se plătește din greu. Să mă explic. În concertul cu public controlezi orchestra mai mult ca să asiguri linia de interpretare, crearea atmosferei. La înregistrare primează respectarea strictă a partiturii; în tot ce are ea „pe dinăuntru” – ca să spun așa. În sală mai poți găsi motivări ori scuze pentru o abatere (chiar și neobservată de public), în studio, așa ceva nu există!

- Cu alte cuvinte, dacă aplauzele nu sunt... în schimb nu e lipsă de riscuri.

- Tocmai. Așa că în timpul înregistrării n-ai nici o satisfacție. Ia gândește-te dumneata: înregistrarea unei simfonii – la perfecțiunea cerută de audițiile radio sau de disc – ia timp cât pentru cinci concerte publice!

- Ce dificultăți atât de mari stau în cale?

- De ordin muzical pur, tehnic. Reflecții: nu e permis să nu se audă cea mai fină notație din partitură. De ce? Pentru că – fiind o execuție **de laborator** – ea trebuie să fie impecabilă pentru cel mai rafinat ascultător. Și pentru asta credeți că e ușor să menții aceeași exigență și concentrare pe toată durata execuției? Când reiei de nu știu câte ori un pasaj? Sau: e o bagatelă să ascuți toate variantele înregistrate și s-o alegi pe cea mai bună? Căci aici ești unic controlor al execuției; public nu există, ca să evaluezi reușita după volumul și intensitatea aplauzelor.

- Există, totuși, un aliat: inginerul de sunet. Unii insinuează chiar că ar aspira către un rol exagerat...

- Mă rog... păreri. Rezistă, însă, în fața faptelor? Să vedem. În înregistrare, contribuția lui nu trece peste cincisprezece la sută; restul – dirijorul (cu repetările, comparările variantelor, semnalarea buclelor bune etc. etc.). La fonotecare (obligatoriu cu asentimentul dirijorului), adevărat că partea inginerului în reușita finală ajunge la nouăzeci și cinci de procente...

- Bine, maestre, am priceput faptele. Dar dacă în studio travaliul dirijorului e așa de epuizant, de ce dumneavoastră perseverați de atâta vreme?

- Pentru că – de ce-aș ascunde? – există și satisfacții mari. Ai înregistrat lucrarea pe fragmente; dintre ele, ai selectat pe cele considerate optime; ai reascultat optimele (tot pe fragmente). În sfârșit, după fonotecare ascuți piesa **da capo al fine**. Ei bine, momentul ăsta răscumpără tot calvarul: simți că parcă ai fi avut în mână cea mai bună orchestră! Și rămâne pentru multă vreme în fonotecă (dacă e **de aur**, e și mai grozav) sau pe disc.

- Atunci, de ce sunt și dirijori care evită înregistrările?

- Poate că pe unii îi sperie uzura procesului tehnic... Poate că alții nu se acomodează cu exigența execuției de minim detaliu... În Franța, de pildă, din cel puțin treizeci de buni dirijori, doar vreo zece fac înregistrări; iar dintre aceștia, doar cel mult cinci fac înregistrări perfecte. Sergiu Celibidache refuză, argumentând că înregistrarea l-ar împinge pe dirijor către automatizare. O fi având și el dreptate, cine știe? Când exacerbezi atenția ca să obții maxima corectitudine tehnică, ar fi posibil ca interpretarea să tindă a se estompa... Deși Toscanini și Scherchen, Mitropoulos, Karajan, Cluytens, Böhm, Ormandy au făcut și imprimări celebre... rămânând la fel de mari în concertele publice...

* Un fel de „Adio, arme”?

*„Asul” se uită la ceas, apoi mă privește cam pieziș. Mă prefac a nu băga de seamă. Dumnealui e de acord că nu degeaba se vorbește frumos despre suplețea Orchestrei Simfonice a Radioteleviziunii. Dar să nu creadă cineva să asta pică din cer. („E o calitate dobândită prin extrem de multă muncă sub presiunea acută a timpului.”) Știe, însă, bine că, dacă trecerea rapidă de la concertul public la înregistrare **solicită**, tot ea și dezvoltă disponibilitatea orchestrei, în care concertmaestrul joacă un rol „de mâna-ntâi”. Cam cum întrezărește viitorul orchestrei? Nu tocmai roz. Cu atâta tehnicizare în lumea artelor, se*

experimentează până și un instrument „universal” care să înlocuiască orchestra simfonică. („O orgă colosală, manevrată de două persoane, care cică ar suna ca o orchestră.”) Nu crede, totuși, că orchestrele vor dispărea. Vor fi, însă, mult mai grele sarcinile muzicanților. Ca să se apere de „orga colos”?! Nu, ci ca să poată rămâne mai departe în grațiile publicului, care devine teribil de exigent. („Melomanii au și început să prefere a asculta acasă interpretări muzicale perfecte pe discuri video.”) Iar Televiziunea – cu concertele la domiciliu – dezvoltă de timpuriu această exigență. Concluzia? Cam dură. („Muzicienii și orchestrele mediocre vor cădea; cele bune, ori se vor perfecționa până la desăvârșire, ori vor rămâne să facă muzică doar pentru plăcerea lor, fără public.”) Da, viitorul...

- Ce faceți, Maestre?! Peste cinci minute începe înregistrarea! Și dumneavoastră...

- Îl vezi? Concertmaestrul; omul „de mâna-ntâi”... Acum, poftim: mă și tiranizează... Îndată, îndată, maestre...

- Și cu compoziția ce mai faceți?

- Deocamdată am abandonat-o. Dar n-am renunțat la ideea de a scrie. Când? Mai încolo... Cândva... Când ai în cap atâtea creații ale altora, greu să garantezi că propria creație e originală. Și decât să fabrici ceva care să semene cu altceva... Regret, dar aleatorismul, de pildă... nu e de mine. Oi fi demodat?

N-are când să-și mai dea răspuns. L-a și luat de braț pe concertmaestrul. („Ai pregătit tot?... Bun. Și corecturile acelea?... Așa, așa... Vedem noi.”) Și a dispărut în spatele ușilor capionate, de unde nu răzbate nimic. Mai încolo, într-o noapte, în casa mea și a dumitale, din difuzorul aparatului de radio, crainicul o să facă lumină scăzută pentru gândurile noastre cele din lăuntru: „Și acum, ascultați... în interpretarea Orchestrei Simfonice a Radioteleviziunii Române; dirijează Emanuel Elenescu.”

(aprilie 1975)

18 iunie 2003. Din modesta sa garsonieră din strada Popa Tatu, era urnit pe ultimul său drum. Abia trecuseră trei luni de când pășise pragul celor 92 de ani ai vieții, închinată muzicii slujite cu talent, trudă, îndrăzneli novatoare, abnegație și neclintit devotament.

Îl vizitasem, într-o neuitată dimineață, în locuința tixită de cărți, partituri muzicale și fotografii lipite pe pereți. Am tăifăsuțit, reamintindu-ne evenimente la care amândoi luasem parte, nostalgii ieșene; verva mea pălind oarecum în dialogul presărat cu glume-aneecdote-bancuri-epigrame guvernate de un umor spiritual a la George Topârceanu – Păstorel Teodoreanu – Colas Breugnon. La plecare îmi dăruise cartea lui (*Mărturisirile unui senior al baghetei*), cu dedicație caligrafiată pe pagina de gardă...

20 iunie 2003. Cimitirul Bellu Catholic. La umbra copacului stufos, pe platformă de ciment – catafalcul împresurat de coroane-herbe-buchete de flori înveșmântând trupul uscat și secătuit de boală întins în sicriu. Împrejur – îndurerată adunare de muzicieni-muzicologi-melomani-prieteni și cunoscuți cu

chipurile podidite de tristețe. Litania târăgănată a clericilor... panegirice cu vorbe învelite în doliu... fanfara militară intonând marșul funebru... ostașii din gardă purtând pe umeri povara către locul de veci; cea din urmă psalmodiere peste capacul definitiv obroc... trei salve bufnesc a nimicnicie, sub crucea simplă de lemn cu inscripție: **Emanuel Elenescu 1911-2003**. Ora 14,05: puzderie de corole deasupra moviilei de pământ... „Adio” murmurat de martorii ce se risipesc către ieșire. Ora 19,15 – Studioul de concerte „Mihail Jora” al Radiodifuziunii. Sala – arhiplină; pe scenă – Orchestra Națională în plen. Panegiric emoționat rostit la rampă... Aici, unde – la împlinirea a 90 de ani ai vieții, Elenescu fusese sărbătorit și orchestra împreună cu ascultătorii cântase în cor „Mulți ani, trăiască!” – dirijorul-oaspete Vakhtang Jordania, soliștii (Roxana Brihan, Aura Twarowska, Marius Budoiu, Sorin Coliban) și corul lui Dan Mihai Goia izbucnesc în torentul sonor al *Missei da Requiem*. Știi: Giuseppe Verdi l-a scris în memoria lui Alessandro Manzoni. În seara aceasta, **in memoriam**, se potrivește și memorabilului Emanuel Elenescu, Om între oameni pentru eternitate.

Augustin SANDU

O lacrimă grea pentru Radu Gheciu

„Omul nu este decât o trestie, cea mai plăpândă natură; dar este o trestie gânditoare” – ne spune Blaise Pascal în ale sale *Pensées* concepute să alcătuiască o *Apologie de la religion chrétienne*. „Nu trebuie ca universul întreg să se înarmeze pentru a-l zdrobi; un abur, o picătură de apă ajung ca să-l omoare”, continuă savantul și filozoful creștin: „Dar dacă universul l-ar zdrobi, omul ar fi încă și mai nobil, decât ceea ce îl ucide, pentru că el știe că moare, iar despre avantajul pe care universul îl are asupra lui, universul nu știe nimic”.

Am avut odată mai mult revelația acestui tainic și totodată înălțător adevăr despre om când am aflat că Radu Gheciu s-a săvârșit din viață în plină putere de creație, când atingea summum de cunoștințe și de experiență în scrierile sale dedicate muzicii și muzicienilor, când stilul rostirii sale scrise sau vorbite se desăvârșise, când spiritul său elevat și dăruirea pentru cauza culturii contrasta în mod singular cu modestia, cu calda apropiere de semenii săi, de la maeștri și colegi până la cercurile largi de iubitori ai artei sunetelor.

Septuagenar la 12 martie 2002, fapt ce contrazicea total tinerețea constantă pe care o purta pe chip și în suflet, a refuzat categoric să fie sărbătorit la Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor, cum se obișnuiește ca un prilej de exprimare a afecțiunii și prețuirii de care se bucură orice autentic creator, sub cuvânt – spunea el – că mai are de adăugat câte ceva la împlinirile sale profesionale. Lucram împreună în Biroul Secției de Critică și Muzicologie, unde fuseseră salutate unanim asemenea noi împliniri ale sale – cum este monografia *Mozart* în viziune contemporană, un Mozart a cărui identificare cu frumosul absolut fusese relevată de Radu Gheciu în monografia cu același titlu publicată în 1970.